

Має рацію Олег Гринів, коли наголошує, що треба відмовитися від плачів за свою долю, бо сльозами не можливо підготувати глини для державного будівництва. Імперському “інтелектуальному антиукраїнізмові” маємо протиставити наступальний українізм, послідовну національну позицію в усіх сферах суспільного життя. Ми, українці, зобов’язані стати на захист своїх прав, щоби викоринити українофобію в нашій державі; повинні “*спечатися фатального за наслідками національного самоїдства*” (С.Вовканич); покликані політично об’єднати усіх громадян України на засадах національної ідеї державотворення. Духовно нашу націю єднають образи Тараса Шевченка та Івана Франка.

The article focuses on the book by O.Gryniv “The Excited Ukraine”: the Nation’s Self-Assertion After the People’s Contusion. Unpretentious Notes” (edited in Lviv, 2004) where the problem of contemporary national development in Ukraine is analysed.

Key words: rethinking of a history, minimal political culture, dualization of the Ukrainian people, “malorosyiskiy” ethnographic patriotism, Ukrainian creation of a state, national language, spiritual affiliation.

Отримано: 10.07.2005 р.

УДК 821.161.2-92(049.32)

М.Є.Рожик

Львівський національний університет імені Івана Франка

ВИДАННЯ, ЯКЕ ВИЯВИЛОСЯ ДУЖЕ НА ЧАСІ

У статті йдеться про велику цінність праці В.Лизанчука “Кайдани ще кують” (Львів, 2004), присвячені актуальній темі відносин Росії з Україною. На думку автора, книга прислужиться процесові оновлення України після президентських виборів.

Ключові слова: зросійщення, лінгвоцид, меншовартість, демократичні перетворення, національна консолідація, енергія українства, оновлення України.

Події доленосних президентських виборів 2004 р., перебіг боротьби за демократичне майбутнє України під час помаранчевої революції підтверджують, що в середині країни і за її межами продовжують діяти сили, які сподіваються знову втягнути український народ в орбіту російського імперського домінування, позбавити націю історичних перспектив, поступу, розірвати її і в такий

¹ *Лизанчук Василь.* Кайдани ще кують: Факти, документи, коментарі про російщення в Україні. — Львів, 2004. — 992 с.

спосіб нав'язати свою волю, накинути оновлене чужоземне ярмо й встановити свій диктат.

Глибинні передумови і рушійні сили цього масштабного політико-ідеологічного, морально-психологічного явища тривалий час досліджує завідувач кафедри радіомовлення і телебачення факультету журналістики Львівського національного університету ім. Івана Франка, доктор філологічних наук, професор В.В.Лизанчук. Результатом його наукових студій стала публікація об'єктивних фундаментальних праць. У 1995 р. світ побачила монографія “Навічно кайдани кували”, потім збірка публіцистичних статей “Завжди пам'ятай: Ти — Українець!”, а в 2004 р. — “Кайдани ще кують”¹, в якій автор продовжив вивчення складної, гостро актуальної теми відносин Росії з Україною. Ця книжка побачила світ завдяки фінансовій доброчинності патріота України Мусія Штуня (Великобританія). В опублікованій праці В.Лизанчук не збивається на виклад самих подій, оминає не суттєве, дрібне, — натомість зосереджується на аналізі тих фактів, офіційних і неофіційних документів, статистичних даних, живих свідчень сучасників, які дозволяють розкрити спонукальні причини агресивного російщення, денаціоналізації, насадження психології меншовартості і прислужництва. Він докладно осмислює угодовство частини українців, які підривають динаміку державницького духу, національну волю, руйнують націю зсередини.

У восьми розділах опублікованої книги автор роздумує над фактами, подіями й вчинками окремих історичних осіб, діячів сучасності, які створювали колосль й намагаються сьогодні перешкоджати демократичним перетворенням і національній консолідації в Україні. Аналіз й оцінки історичних і сучасних реалій дають ключ для розуміння того, що відбувається в духовній і політичній сфері Української держави, звідки береться рушійна сила соціуму, психологічна енергія українства, його дух і порив. Новітні процеси в українсько-російських взаєминах, на думку дослідника, обтяжені, а часто спотворюються не тільки тягарем минулого, але й наполегливими, цілеспрямованими великодержавними інтерпретаціями лужкових, жриновських, гризлових...

“Зросійщити!” — таким був наказ і московських царів, і генсеків підручним та “справжнім” російським патріотам. Цьому підпорядковувалися усі методи боротьби з непокірним українським народом. Незважаючи на політичні кольори, “єдинонеділімську” політику заповідливо здійснювали усі правителі Росії. З особливою люттю застосовувався етно- і лінгвоцид до української етнічної спільноти як в межах імперії, так і поза ними, мовиться в передньому слові академіка Я.Дашкевича до праці В.Лизанчука. Оскільки “*ідеї реалізуються тільки так, як це дозволяє психологія сусільства*”, то саме тому послідовно ламали свідомість українців, руйнували пам'ятки національної української культури, вбивали історичну пам'ять, винищували українську інтелігенцію, а замість неї формували посе-

реднього, сірого, послухного і продажного совка. Жорстоких ударів зазнавала українська наука, особливо її гуманітарна сфера.

“Кожний з нас бачить, відчуває, розуміє, що українське державотворення відбувається за дуже складної суспільно-політичної, морально-економічної, психолого-ідеологічної ситуації”, — нагадує автор книжки. Для того, щоб підірвати національне самоствердження, зовнішні та внутрішні вороги українства використовують найрізноманітніші випробувані й оновлені способи. Президентські вибори 2004 року викрили найбрутальнішу політику втручання у внутрішні справи України північного сусіда. Різного ґатунку зайшли політтехнологи, доморошені писаки, марнославні академічні челядники, продажні політичні волоцюги і покидьки були залучені для того, щоб зберегти в Україні послухний Москві прогнилий антинародний режим. Такі псевдомесіанські “собрятелі”, як Базилюк, Вітренко та інші знову витягнули запліснявілу фальшиву ідеологію слов’янської єдності і стару хворобу “двуязичія”. Звідки пішли ці “новітні” політичні рецепти, де їх історичне коріння і які сили активно їх експлуатують сьогодні, з вражаючою достовірністю й переконливістю розкриває автор у перших розділах монографії “...Од Бога і голос той і ті слова ідуть меж люди” та “...Панувала і я колись на широкім світі”. Він залучає до правдивих оцінок стану українсько-російських стосунків авторитетні висловлювання діячів української і російської культури, письменників і поетів, істориків і політологів. Йдеться про відстоювання права українців на культивування своєї системи духовних цінностей і орієнтирів, прилучення їх до загального цивілізаційного процесу в усіх сферах розвитку й утвердження своєї держави, яка зможе динамічно увійти у світове співтовариство.

... Третє тисячоліття — це вже альтернатива: бути чи не бути українській Україні. Дослідник наголошує, *“щоб не минуло формувало сучасний тип українця, а щоб сучасний українець був здатен формувати майбутнє”*. Це було написано за кілька років до подій помаранчевої революції, яка продемонструвала світу народження новітньої української нації, яка здатна творити своє майбутнє у колі вільних цивілізованих народів. Адже *“як свідчить історія, не може бути шанованою ніким і ніколи жодна з тих у світі націй, яка не поважає сама себе”*, — наголошує автор. Українці цілеспрямовано почали руйнувати морально-психологічні засади, що зумовлювали прояви національного нігілізму, непевність у тому, що народ є володарем своєї долі, своєї держави, творцем повноцінного духовного життя. Міркування автора, які були висловлені у формі логічно обґрунтованих можливих перспектив, стали реальністю. Це доказує його уміння аналізувати складні процеси, науково їх обґрунтовувати чітко побачити взаємозв’язок суспільних матеріальних і духовних реалій і на базі всебічного врахування історичних подій передбачати тенденції сучасного і майбутнього розвитку.

У розділах з промовистими назвами: “Довелось запить з московської чаші московську отруту!”, “Од молдаванина до фінна на

всіх язиках все мовчить...”, “... Той мурує, той руйнує...”, “Кати знущуються над нами, а правда наша п'яна спить” розглядаються ті факти, події, явища історичного минулого України під ігом Російської (царської і більшовицької) імперії, які й сьогодні відлунюють у народній свідомості гострим бодем. Досліднику вдалося зібрати величезний масив історичних джерел, в тому числі офіційних документів, які тривалий час були невідомі широкому загалу, навмисне замовчувалися, або ж інтерпретувалися на догоду правлячим верхам. Вони незаперечно засвідчують поглинання владною Москвою свого “молодшого брата”. “Московська отрута” в Україні розливалася зусиллями російських монархів і комуністичних зверхників. Нищення гетьманства, Київської патріархії, зневажання й заборона української мови, освіти, переслідування українських національних діячів, представників культури і красного письменства супроводжувалося потужним брехливим пропагандистським зомбуванням. Дослідник наводить численні фатальні факти, які вказують на те, що російські можновладці незалежно від політичних уподобань вважали вкрай небезпечним навіть пояснення учням шкіл будь-яких понять по-українськи. Духовне оцукування, моральне придушення українства стало системою. Навіть відомий російський письменник М.Горький визнавав, що *“русские писатели удивительные консерваторы в отношении украинцев”*.

Василь Лизанчук переконливо показує політичний механізм встановлення нової ролі для російського народу — ролі “старшого брата”, який має *“почуття революційної національної гордості”*, тоді як інші народи були приречені бути погноєм для новітньої комуністичної імперії. Проаналізовані автором документи владних структур СРСР і ті, які плодилися в партійних верхах колишньої КПРС, розкривають рушійні механізми асиміляції й уярмлення народів, розгортання тотального переслідування усіх за вияви національної свідомості.

Страхітливий голодомор 1932-1933 рр. в Україні, руйнація українського села, масові репресії, інтенсивне російщення, отуплення й оглушення були закорінені в антигуманній брутальній політиці “єдинообразія”, месіанських претензій та інтернаціоналістичних спекуляцій усіх російських правителів. Читач знайде в монографії вичерпну відповідь на питання, як і в ім'я чого здійснювалася така політика, зможе до кінця зрозуміти, чому поборники “велікодержавія”, “братства народів”, ініціатори СЕП та інших подібних оборудок так наполягають на запровадженні подвійного громадянства, наданні російській мові в Україні державного статусу. До цієї *“плекяди обороніє російської мови”* долучився лідер Соціалістичної партії, народний депутат України Олександр Мороз, який вніс на розгляд парламенту законопроект про надання російській мові статусу офіційної, тобто державної. Як відомо, надання російській мові статусу офіційної

було однією із основних програмних засад Віктора Януковича. На думку, академіка М.Жулинського, ініціатива О.Мороза — це суто політичний хід, спрямований на завоювання симпатій тих, хто на президентських виборах підтримував В.Януковича, і з прицілом на парламентські вибори 2006 р. У монографії переконливо показано, що російській мові в Україні ніхто і ніщо не загрожує. Нині, наприклад, у приватних електронних ЗМІ 90-95% передач ведуть російською мовою. На 100 росіян в Україні видається 54 російськомовні газети, а на 100 українців — лише 7 українськомовних. В останні роки на ринку України припадає на одну людину 47 книжок російською мовою і лише одна — українською. Отже, говорити про пониження російської мови в Україні — абсурд. Жоден з тих, хто у листопаді-грудні минулого року мерз на Хрещатику й Майдані Незалежності, не відчував мовного дискомфорту. Майдан переконливо довів, що в Україні не існує проблеми спілкування. Майдан, можливо, був єдиним місцем в Україні, де ефективно працювали чинні мовні статті Конституції. Богдан Червак зазначає, що “мовну ініціативу” О.Мороза можна розцінювати як провокацію, спрямовану проти В.Ющенка. Усім зрозуміло, що так зване мовне питання у частині надання російській мові статусу офіційної = державної не належить до пріоритетних, а його педалювання лише загострить і так складну суспільно-політичну ситуацію в Україні. Якщо ж парламент підтримає законопроект О.Мороза, то в Україні, зважаючи на існуючий стан, запанує одна державна мова — російська.

Українські “вірні лєнінці” разом з російськими шовіністами від жириновських до гризлових, які демонструють стурбованість становищем російськомовного населення в Україні, чомусь забувають про таке населення в багатьох інших країнах, яке живе нормально без захисту Москви. Ситуація вимагає від українців глибоко вивчити трагічні уроки історії, щоб викрити прагнення доморощеного політичного хама поєднатися з чужим, а також зрозуміти, чому офіційна Росія шукає в Україні рецидивістів для досягнення своїх цілей. Дослідження В.Лизанчука якраз цьому сприяє. У розділі “Один на другого кують кайдани в серці” автор розкриває облудну політику московських “благодійників” стосовно нівеляції й уярмлення українського народу, розхитування національної єдності та ідентичності. Документальна база монографії дає можливість читачеві самому робити відповідні висновки, об’єктивно оцінювати реалії комуністичного тоталітаризму і зрозуміти сучасних “ошасливлювачів” України, які не бачать вільної України без патронату Москви. “Обґрунтування” цього постулату є одним з потужних блюзнірських антиукраїнських чинників захисту режиму Л.Кучми.

Слід погодитись з думкою В.Лизанчука, що *“кількість недругів, які хочуть накинути Україні кайдани, не зменшилася”*. Разом з тим

підтримую сподівання автора, що опублікована науково-публіцистична праця “допоможе читачеві глибше пізнати своє національне “Я”... Якщо та чи інша держава чи нація не виховує патріотів, вона не має майбутнього”.

Безперечно, монографія “Кайдани ще кують” викличе різну реакцію читачів. Одне незаперечне — вона глибока за змістом, корисна для читачів усіх вікових верств, бо об’єктивна. Своєю правдивістю значно розширює горизонти розуміння важких проблем українсько-російських відносин. Книжка на часі, вселяє оптимізм і, безперечно, прислужиться процесові оновлення України після президентських виборів.

The article states the value of the book by V.Lyzanchuk “Fetters Are Still Being Made” (edited in Lviv, 2004), which concerns the problem of relations between Ukraine and Russia. In the author’s opinion the book will help the process of Ukraine’s renewal after the presidential election.

Key words: russification, “lingvocide”, smaller cost, democratic transformations, national consolidation, energy of the Ukrainian people, updating of Ukraine.

Отримано: 10.07.2005 р.

УДК 37 (09) (477) (075.8)

А.І.Шинкарюк

Кам’янець-Подільський державний університет

**ПОГЛЯДИ І.ОГІЄНКА НА ІКОНОПОЧИТАННЯ
ТА МИСТЕЦТВО ІКОНОПИСУ
(за матеріалами монографії “Іконоборство”)**

В статті розкриті погляди І.Огієнка на іконопочитання та мистецтво іконопису, висловлені ним в історико-догматичній монографії “Іконоборство”.

Ключові слова: ікона, іконопочитання, мистецтво іконопису.

Історико-догматичну монографію “Іконоборство” митрополит Іларіон підготував у Канаді, і вона була видана в 1954 році Українською Греко-Православною Церквою у Вінніпезі. В ній він насамперед аналізує добу іконоборства, яке розгорілося у VIII-IX століттях. Проте, як вчений-енциклопедист, Іван Огієнко викладає і своє бачення іконописного мистецтва, а як духовна особа та українець, і свої погляди на вплив Ікони на духовне життя людини. Він пише: “*Ми живемо на еміграції, серед чужого оточення, і щоб нам не виродитися, треба конче дотримуватися всього свого,*